

هۆرمان

ژماره 3 ساله و يۆى

گۆفاریوه کولتورین سهرو تۆره و ئینتەرنییتیۆ بهرەمشۆ

که بارو ژهنا کوردستانی قورس بۆ، ئاسمانیچ بهزهیش ههههه

سهرنوسهر ئاسۆ بیارهیی
asso.byari@spray.se
www.hawramanet.tk

ژماره و لاپهړ	نوسهړى	بابهت
3	جه مه لا مادي	شيعريوه
3	شنه ي رحيمي.	شيعريوه جه شاعيره ي جوانه
4	ميسم جهاني عبدلملكي	ئيمه
5	ھۆرگيئناي / سيامه ند ھۆۆرامى	فيدراليسم/به شو 1
6	رہشيد ھۆۆرامى	سياچہ مانہ
7	سيامه ند ھۆۆرامى	زواني يہ ککرتو ياني چيش/به شو 1
7	شہريار نۆۆسودى / ھۆنراوى	من ودل
9	سہنگەر ھۆۆرامى/ھۆلہ نده	پن سہويم مه نوه
10		جه ساپته ھۆۆراميه کاوه
11		ئاگاداريپ

ھۆۆرامان ٣ شامه 3 سلسلہ ويوى

شېئىر تۆھ جە مەللا مادى

شېئىر ھى تەمەنىكى ديارى كراوہ
يا شيرازەى ئەوينىكى بى كۆتايى
شېئىر شەپۆلى دەرياي ھەستە
كەجىت ھىشتەم
دەرياي ھەستەم بى شەپۆلە
ھەمو ئىۋارەيەك
نازانم بۆ
ھەناسەى دورى تۆيە يا خۆد
ئەوينىكى تەمەن كرۆل
بەرەو سەر بانى مالم پرا ئەكىشى،
شېئىر لە ناو ناخما ئەمرى
فرمىسكىشىم بەرە بەرە ئەتكى
سەرماى بانىش ھەناسەكەم ناچىرپىنى
درۆ ئەكەم بلىم تۆم خۆش نەويستى
ھاتبوم بگەرېمەوہ بۆ لات
بە بى درۆ بلىم
ئىۋارەى نەورۆز بو
وہ بىرت دى
ئەم جارە تۆ لە من تۆراى
وہ بىرت دى
لە ناو تۆ دا من ونم بۆ نازانى
بايەك دىت و بايەك دەپروا
ئىۋاران كاتى با دى
درەختى ھەوشى شېئىرەكانم لەرز ئەكا
گولە گەنمى لاي مالمان قسەيەكى ئارام
بۆ باخەوانى خۆى ئەكا
بايەك دىت و بايەك دەپروا
من لە ناو تۆدا
ونم
ئىجا چۆن ئەبى
بۆ من نەبى
كەباران دى شەپۆلى شېئىرەكانم

مەللا مادى كۆرۈ مەللا جەسىمو ھەجىجيا . سەرۈ
تارىخو ژىوايش ئا ئيسە چىتۆيى چامنەما نيا
دەسۆۋ . ئى شېئىرېما جە زوان و كاكە عەبەيۆۋ
(عبدۇللا شەرىفى) كە كۆرە زا زاو مەللا ماديا
ئەژنيە. پاسە كاكە عەبە ماچۆ مەللا مادى نزيك بە
130 ساللا چىتۆھل جە ھەجىجەنە ژىوان. خاوەنو
ديوانو شېئىران كە بە داخۆۋ ھەللى چاپ نەبيەن.
رۈيۈو ۋەھارى ۋەشەسپاكن مادى بۆنەو گىواولە
ئاردەيۆۋ ملۆ پەى بنارو مېويەى و چاگە كۆ
كۆشۈش (مېويە گنۆ بەينو ھەجىجى و دەرە
ھەجىجى و نۆدشەى). مادى جوانىچ قالبو ئى
شېئىر كەرۆ بە ئاۋىنەى داخ نما و ماچۆ:

ھام سەران بەختەم ھام سەران بەختەم
بەيدى تەماشاي بەدبەختى بەختەم
گىر مەودا پۆش زامان سەختەم
كەرۈ بە خۆم دا سەر تا پاى رەختەم
سەنگى جە تەقدىر چەرخ چەپ گەردان
بە ئەمر بى چون كنيا جە ھەردان
وارا نە بەختەم چون سەنگ ئەفلاك
نەخل نەو وادەم خەلتان كەرد نە خاك
بەرگ عازىيەت پۆش كاللى نەدامەت
مەكەرۈ وە بەرگ تا رۆى قىامەت
مەھدى تا ئەو رۆى شاي مەھدى زەمان
بى بەشەن جە زەوق شادەن جە خەمان
سايو ھۆۋرامانى 06-03-2004

شېئىر تۆھ جە شاعىرەى جوانە

شەنى رحىمى.

شەنى كىناچى مامۇسا عبداللا رحىمى يەنە جە
چەشمىەر و دانشجوہ و سال ئەوہلو دانشكده و
ئەدەبىياتىنە. چەنى ئارەزو سەر كۆۋتەى ھەرچى
زىياتەرى پەى شەنى ئانا ئى پارچە شېئىرەو شەنىما
پىشكەشو ئەدەب دۇسا كۆردەۋارى كەرد.

مېسىم جەننەت عبدالمالک

- ۋەزىيەتى تايىبەتى ئىگەيە پېسە ياگىۋى كەنارو دەرياي،

بەندەرو بازارگانى ئەمىر ئابادى (ئەمىر ئاباد نامى تېرىۋ جە عەبدلمەلكيان) ئىنا مەنتەقە ۋە ئىمەنە. شىركەتو كەشتى سازى ئىران سەدرى ئىنا چىگە ۋ ھەر پاسە شىركەتو نۆۋىتى ۋ گۆۋرەتەرىن نىروگاۋ بەرقو شىمالى ئىننى چىنى جە پالو ئىننىشەنە ئىمە ھەر پاسە گۆۋرەتەرىن ۋىشەنى تەپ(تالاب ميانقلا) ما ھەن كە ياگى پەپەندە كۆچەرىە جۆراۋ جۆرا ۋ ماساۋ گرتەيەنە.

بەلى ئىنى گىرد جە چوار قەلاۋ عبدلملكيەنە خۇداى دىئىمى پەنە.

ساخى ۋ سەركۆۋتەيتا پەى ئاۋات موازو

20050626

باشمەنەى شىعرو شىنەى

لە بەر چاۋتا بە گەورەتر خۇ ئەنوئىن
گولە گەنمى لاي مالمان تەپ تەپ ئەبى

زۆر ئەترسم خورەى باران تۆش تەپ بكا

بايەك دىت ۋ بايەك دەپروا

يەكيان رەنگت دىنى

ئەۋىترىان

پىنوسەكەت

بۇ بەيانى كە تىشكى خۇر

سەر ھەلدىنى

من ۋ شىعەرەكانم

بەرە ۋ خۇسەۋىستى تۇ

رېگە دەپپوئىن

بەرە ۋ خۇسەۋىستى تۇ

رېگە دەپپوئىن

شەنە

دۆسى ئازىز

من ئىنا پىچۆرە كۆرتىۋ جە تارىخو ۋ بەرداما پەيت منويسو. تكام ئانىتە بە تاقەتۆۋ بوانىشۆۋ، سپاس.

من نامىم مەيسەم جەھانى ئەمىريا ۋ كۆردو باكورو ئىرانىنە(مازندەران). مەردمو ئىمە جە مەنتەقە ۋ ھۆۋرامانىۋۆ (مەنتەقىۋى ۋەسىغ جە

شارەكا مەريوانى ۋ پاۋەى ۋ دۆۋر ۋ بەرىشا) جە نىزىك بە 500 سالى جىپوۋل دور وزيانۆۋ. ئى

مەردمە 250 سالىن جە ياگىۋى تا ۋاچى ۋەشەنە بە نامى شەھر قەلاۋ عەبدلمەلكيەنە مژيوۋ، كە

كۆۋتەنەنە بەينو شارو بەشېرى ۋ دەرياو مازندەرانى. ئىمە چوار تايغى گۆۋرېنمى، بە نامى

كەلوان، فەرەۋان، شىخۋان ۋ زەينۋان. جەمەيەتو ئىمە زىاتەر جە 15000 كەسان ۋ بە

ھۆۋرامىانە كە يۇ جە پاكترىن ۋ دەس نەۋاردە ۋ رەسەنتەرىن (زوانە كۆردىەكان) قسى كەرمى.

ئىمە زوانەكەما خاس پارىزنانما. بە جۆرېو كە شۆنە 500 سالارە ھەر پېسە ھام ۋەلاىتەكاما جە

كۆردستانەنە متاۋمى قسىش پەنە كەرمى.

تاقىقاتىۋ كە چى ئاخراۋە كرىان بە رۆشنى نىشانە مدۆ كە گىردو عەبدلمەلكيا ۋەختو ۋىش پېسە

سۋارە نزامى جە سپاۋ نادىشاۋ ئەفشارىنەنە بەشدارىشا بىيەن. دىماتەرىچ دلى سپاۋ كەرىم خانو

زەندىنە بەشدارى بىيىنى (عەبدلخان عەبدلمەلك ھەم دۆس ۋ ھەم فەرماندەۋ ئەرتەشو

كەرىمخانى بىيەن). چى ئاخراۋە سەرگۆزەشتو نىاكانو عەبدلمەلكيا نويسيانۆۋ ۋ جە

كتىپىۋەنە بە نامى " پىشىنە عبدلملكيا در مازندران ۋ كردستان" دريان بەر. تارىخو

عەبدلمەلكيا فرە سەرنج كىش ۋ داخ ۋ دراماتىك ۋ تايىبەتيا كە باسى شايانش جە

تاقەتو ئى نامەيەنە نيا.

مەردمو ئىمە چى چىۋا كەلك ھۆر گىرۆ:

- كەشاۋەرزى (بۆنە ۋ خاكىۋى ھەر فرە خاسىۋۆ كە ھەنما)

ھۆر كېلىنى

فدرالىسم/يەكەم بەش

سىيامەند ھۆۋرامى / سوئد

ئارو مەنتقەو ئېمەنە باسو فدرالىسى گەرما، با بزنامى يۇ جە كارشناسا ئوروپايى ئى مەسەلى چى بابەتوۆ چىش ماچو، (ئولوف پىترسون پرؤفسور و علومى سياسى و رابەرو تاقىقاتى جە ئەنجمەنى تاموزشى سەنعتە و بازارگانى و كۆمەلگاي جە سوئدەنە) جە كىتپو فدرالىسىمەنە سەرو ئى مەسەلى پى جۇرە باس كەرؤ:

فدرالىسم

يەك پارە جە فرە پارچەبىەنە فدراسيۇن يا لەقانە ئەبالەت، لا كسور شناساوه ئەغلەب پىسە فرمىوى بەينى جە بەينو يەكەبەتى كسورە تا لا تاكە كسورەيوى تارىف كرىو. ئەيالەتە يۇ گرتەكا ئەمريكاي، ئالمان، سويس و كانادا و ئوستراليا نمۇنىتى پەي كسورە بە فدرال ساخته ئامايا. كەلىمى فدرالىسى ئا جەرەيانە فكريە نەخش كەرؤ كە ئانا تۇۋسيەو مۇدىلو يەكەبەتى ئەيالەتى پىسە چىوئوى ميانە جە بەينو يۇ گرتىوو شلو كسورە و سىترالىزمو تاكە كسورە كەرؤ. ھەر چىسۇؤ ئى ديارى كەردە عمومىە مرمانو كە فدراسيۇن عبارەتپوى پەر گرتا كە مەيل بە گلىرؤؤ (سنتاليزم) بىەي تا وەلاوؤؤ (دىستىرالىزم) بىەيش چەنەن. جا پۇۋكەي باس سەرو يەكەبەتى ئەيالەتا و بە كەردەو ئەرمانايشا ياكى سەرنجىەنە. باسەكە بۇحرانى دەرونى يۇ چا وئتە دىمۇكراتيا كسورەسازىە شى كەرؤو. جە لىتوؤؤ چىد گونەيى و تايپەتمەندى ئا قەلمەرەو سەر بە وئيا مدؤ وەر و چەما و چوؤ لايچوؤ پەي ھامشانى و ھەرپاسە يۇ بىەي چىرو بنگا سياسىە شەريكىانە تەلاش كرىو.

يەك پارە جە فرە پارچەبىەنە، پىسە ماچو شۇعارەو تايپتەو ئەيالەتە يۇگرتەكا. فرمولىوى چىمەنچە جە پىشنىسو پىشنىارى پەي قانونى بنەرەتى ئايەندەو ئىئوى ھەن. شۇعارەو ئىئوى بە پاو پىشنىارەكەي مشىو بۇ بە يۇ گرتەي جە فرە باچەبىەنە.

ئى دوە فرمولە (ھەرچىد پتەوچە) وەلاتەر چانەبەنى كە بتاوا تايپەتتەر وىرو فدراسيۇنى و فدرالىزمى وزا بەر. يەك پارە بىەي جە فرە پارچەبىەنە كرىو پىسە نمونەو ھەر كۆمەلگىتپوى تەماشەش كەرى، كە يۇ گرتىوا جە فرە تاكە كەسا بە سازمانى ئىدارىن و قانونى ھۆرسورپاي شەريكىتپو. بەلام تەوونەي بنەرەتتە جە ئەيالەتە يۇ گرتانە جە راسىەنە تاكە كەسى نىەنى، بەلكە قەلمەرەو سەر بە وئ و يا مەنتەقەتپن. فدراسيۇن يانئ كۆمەلگىتپو جە كۆمەلگايا. يۇ گرتەي ئەيالەتى ئەو كەردىوو ئا لكىنە كە چەنى قەلمەرەو بتاوا مافو وئ برپار دايشا پارىزنا و ھەم زەمانىچ بلانە چىرو پىوەرە برپارداي و قانونا بە شەريكى بەر كەردەباشا.

ئى مانا بنەرەتپتە كە كەرؤ بە نۇختى ئەرەجمای ئى كىتپبە، كە ھەم فكرەو فدرالىزمى و ھەم واقىعەتو يۇ گرتەي ئەيالەتى دلى دىمۇكراتيا ئاروئەنە شى كەرؤو. بەلام پەي ئانەيە بتاومى سەرە جە باسو روى بەر كەرمى مشىو ئانەيە بزنامى كە كەلىمى فدرالىزمى و فدراسيۇن گاهەن جە مانىن جىاكارتە بە كار مەيا و ھەر پاسە ژمارىو مانىن خوتشاوئندىچشا ھەنى.

ھەم دەسى

كەلىمى فدرالىسى بنەرەتو وئش بەرؤو سەرو كەلىمى foedus لىتپنى، كە كرىو بە يەكەبەتى يا پەيماننامە مانا كرىو.

لايەنى بەرابەرى پەيمانئو بىنا، كە چەنى ئانەيە ھۆويەت و تەمايەتو وئشا پارىزنا (بازاوه)، يەكەبەتپو وەش كەرا، كە ئادىچ ھۆويەت و تەمامىەتو وئش بۇش.

چى مانا بنەرەتپتە فدرالىسم يانئ سىستەمىوى ئازادانە وەش كرىا جە سەربەخۇبى و رابەرى شەريكەنى. **درىزەش ھەن..**

پەشید ھەورامى

ئەم مېرە تەنھا ئەۋەى بۇ مابوۋە دەۋى لەناوچوۋنى زۆربەى لەشكرەكەى، رۇبىكاتە خواروى ھەورامان بە تايبەتى ناۋچە شاخاۋىيەكەى. بەگەشتى بۇئەۋ ناۋچەيە، ھەورامىيەكان پېشۋازىكىگەرميان لىكرد.بەتايبەتى لە ناۋچەى (ئەحمەدئاۋوزەلم)دا نىشتەجىبوون. پاش چەند سائىك دەسەلاتى پەيدا كردو و ئەو ناۋچەيەى دەوروبەرى خورمالى خستوۋتە ژىر ركيفى خۇى و بوۋە بەخانى ئەو ناۋچەيە، دەستىكردو بەدروستكردى گەل قەلاۋقۇلەى شەرو كۇشكى جوان لەنيوان (ئەحمەدئاۋوزەلم)دا لەسەر ئەوشاخە سەختەۋە، لەژوورى روى (ئەحمەدئاۋا)و بەو بەردانەۋە قەلەيەكى بۇبارەگى خۇى دروستكرد كە تائىستاش شوپنەۋارى يەك دوۋزورى ماون كەزۇربەزەمەت مرۇف دەتوانى بۇى سەرگەۋى،چونكە ئەۋپلىكانانەى كەلەتاشەبەردەكان داتاشراون سفت و خلىسكن.

خان ئەحمەدخان، كورپىكى ھەورامى دەنگ خۇشى لائەبى كە سەرگارى ئىشى دىۋاخان وگۇرانىبىزى پېسپىردرابوو. لە ھەوراماندا ناۋبانگى بەدەنگخۇش دەركردبوو، كە ناۋى(يوسو ئاسكە)بوو.ۋا ئەگىرنەۋە ئىستاش لەناوخەلگى ئەۋناۋچەيە كەگوايە(يوسو) لەگەل(كلاۋوزەپ)ىزنى(خان)حەز لە يەكتردەكەن.ناحەزانىش ئەم ھەۋالە بە(خان)ئەگەيىن.(كلاۋوزەپ)بەئافرەتتىكى جوان و قەشەنگ وچاۋرەش ناۋبانگى دەركردبوو،لاى(خان)زۇرخۇشەۋىست بوو. خان بە زانىنى ھەۋالەكە(يوسوئاسكە)دەگرىتۋئەيخاتە زىندانەۋە،سائىكى پېئەچى و رزانە (يوسو) كاتى خۇى بەگۇرانى ووتن ئەباتە سەر.زىندانەكەى تەنھا كلاًۋرۇژنەيەكى تيائەبى.ئىشكەرەكانى خان بىتافەتى خۇيان بە ئاۋازى گۇرانىيەكانى ئەو دەرئەكەن.

بە ياننىكىان لەگەل شەبەقدا گۇرانىيەك بەئاۋازىكى نوئ و سەرنچراكىشەر ئەئىت.ۋوشەكانى ھەموۋى برىتى ئەبن لە دەربرىنى ژيانى ناۋزىندان و ژىردەستى و كۆيلەيى و بەشپراۋى دەستى ستەمكارى و زۇردارى.ناۋەرۇكى ئەۋ ئاۋازەش بېبەرىبوون دەبى لەۋتاۋانانەى كە خرابوونە پالى و داۋاكرندەبى لەخان كە بەمىيەرەبان خۇى بېبەخشى، كە تاقانەى دايكىكى كۆيلەيە و ھىشتاخەتى نەداۋەۋخونچەيەكى نەپشكوۋە.

كاتى ئاۋازى ئەم گۇرانىيە و لە يەكدانەۋەى بۇ خان ئەگىرنەۋە،خان بەفەرمانى خۇى لەزىندان دەرى ئەھىنى و داۋاى لىئەكات كە ئەم گۇرانىيەى بۇ بلىتەۋە.ئەۋىش داۋاى لىدەكات بە مەرجىك لىببورىت و ۋازى لىببورىت كە لەم

داستانى سىياچەمانەى ھەورامان

سىياچەمانە سىياچەمانە

ھەورامان جىگىكى سىياچەمانە

سىياچەمانە يان سىياچەمانە ماناى چىيە؟چۇن ھاتوۋە؟ئەكرى بەچەند بەشەۋە؟

سىياچەمانە ئەۋ ئاۋازە پىرلەسۇزە و دلگىرەيە كە ھەرگىزكۇنبوۋنى بۇ نىيە،سال بەسال لاى خەلگى تازەتر و بە سۇتر و بايەخداردەبى.گۇرانىيەكانى مىللىيە،لەناۋ جەرگەى گەلى رەنجدەرۋە ھەلقۇلاۋە، بەرھەمى ناۋزىندانى تارىكى رۇژىمى دەرەبەگايەتتە، لەگەل زىرى زنجىرى ناۋ زىندانى تارىك ونوتكەكانى گونجاۋە و بەرەروۋوناكى خۇى كوتاوە.

ئەم گۇرانىيە لەرىزى حەيران و لاۋك وھۆرە و مەقامەكانى تر ئەژمىردى، ئەگەرنەزى بە سەريانەۋەنەبى پلەى ھونەرى لەۋان كەمترنەيە،چونكە ھەموۋ ھەريەكەيان ھەلقۇلاۋى ناۋچەى خۇيەتى لە كوردستان ، لە ھەورامانىش سىياچەمانە ئەۋ بەشە گۇرانىيە نەمرەيە كە بە شىۋەى ھەورامى لەناۋچەى ھەوراماندا ووتراۋە .

داھانتى گۇرانى سىياچەمانە

پاش ئەۋەى مېرنشىنى ھەورامان لەسەدەى يانزەھەمدا بە دەستى(سەفەۋىيەكان) لەسەردەمى شاحسىنى سەفەۋىدا لە ناۋچوۋ،ھاۋنىشتمانىان بەملا و ئەۋلادا بلاۋەيان لىكرد وگۇمەئىك لەمانە بەرۋى شارەزوردا، لەسەر روى ناۋچەى خۇرمالەۋە كۇچيان ھانى و لەناۋ ئەۋ دۇلو شىۋ و كەورگانەى ناۋشاخى ھەورامان خۇيان پەنادا ونىشتەجىبوون.تا نە كەۋنە بەر پلارى ستەمكارى سەفەۋىيەكان كە شىتانه ھىرشىان ئەكردە سەروۋلاتانى دەوروبەريان.ئەۋ مېرەى كەلەناۋچەى ئەردەلانددا لەژىرچىكى سەفەۋىيەكان رزگارىبوو،(خان ئەحمەدخان)بوو.

تېيىنى كابرايەك لەدى ئەحمەد ئاۋابو تەمەنى نىزىكەى
 سەدسال ئەبوو، ھەموو ھۇنراۋەكانى لەبەربوۋئەۋەى
 پەنجافلىسى پى بەدايە ھۇنراۋەكانى بۇت دەۋوتەۋە كە پىز لە
 300 دىر ئەبوو. ھۇنراۋەى سىياچەمانەش سىجۇرن:
 1-مەمەھەنارنى. 2-كالىبەى. 3-كانالەيل.

رىكەۋتى 18-8-2003 لەكوردستانىت بلاۋكرائەتەۋە

شەھرىار نۆۋسودى

من ودى

نۆۋسود، چا پوۋ دىل جە تو برىان
 ويران و كاول پەردەكەش دىران
 ئىتر مەتاۋو گىرش دەۋ دلى
 خەرىكا پىو بىتوھ لا گولى
 پۆنە بە خەيال خاس گىلمىت پۆنە
 رازەۋ شەۋىچما ھەر نامى تۆنە
 من خاستەرەنا، دىل بى قەرارا
 ئاد ئىشش فرەن، ئاد داخدارا
 ھەرگىز مەۋاچو بۇ نازش كىشە
 با تا قىامەت بىشۇ ئا ئىشە
 تا چاگە بىنمى چى خاس نەئالى؟
 با ئىسە ئالۇ پەى دەرەگمالى
 ساعبانەى پەرسۇ كۆن تاشە سورا؟
 ماچو مەپەرسە چەنەما دورا
 ماچۇ دەى ھەۋاۋ قەلۋەزىم كەردەن
 ماچو دەى منىچ، بەلام ۋىەردەن
 پەرسۇ چىش كەرمى دەى چىۋىۋو ۋاچە
 ماچو پىسە من تۋىچ سۆچە و ساچە
 ماچۇ مەتاۋو دەسو ۋىم نىا
 ماچو دەى لوہ و تۋىچ بازەم جىا

ناۋچەپە برۋات و سەرى خۇى ھەلگىرئ. خانىش بەئىنى
 ئەداتى. جا(يوسوناسكە)بە ۋىپەرى جۇش و خرۇشەۋە
 گۇرانىكە ئەلى. ناۋازەكەى كارىگەرئەبى ۋ لەدى خاندا جىگىر
 ئەبى، خان ترسى لىئەنىش ۋ لىكىئەداتەۋە، ئەگەر
 (كلاۋزەرى) زنى گوۋى لەم كۇرانىەبىت شوۋى(يۇسو)ئەكەۋى
 و كەتندىنى بە سەرىا.

خان لەكۇتايىدا لە(يوسو)ئەپرسى كە ناۋازى ئەم گۇرانىەى
 چۇن دانائەۋو چىبىئەئىن؟

ئەۋىش لەۋەلامدائەلى:تەنىايى تارىكايى، تەنگى و زۇردارى
 نىۋ زىندانەكە ئەم ناۋازەى بەمن دانائە، ھاۋارى كاسانى
 بىتاۋان و خەلگى زۇرلىكراۋنە و پىئىئەئىن سىياچەمانە.كە
 ۋوشەى سىياچەمانە لە دوو لىۋى(يوسوناسكە)دىتەخوارەۋە
 ھەردوۋچاۋى پىرفرمىسك ئەبن و خانىش تەزۋوبەك بە
 ھەموو لەشىدا ئەگەرئ. ناۋەكەش بەكىك ئەبى لەنىشانەكانى
 (كلاۋزەرى) زنى خان كە بەماناى چاۋرەش. ھەرلەۋكاتەدا
 خان لە بەئىئەكەى پاشگەز ئەبىتەۋە (يوسو) ئەخاتەۋە
 زىندان ۋفەرمان ئەداكەبىگرنەچاۋردىۋار بەمانا دىۋار لە
 دەۋرى لەشى ھەلچن بەقسىل تامران..

بۆبەيانى ئەبىبەن لەزۋورى ئەحمەدئاۋاۋە كەلەۋكاتەدا
 خەرىكى دروستكردى سەدىكى سەر ئاۋى (زەلم) ئەبن بۇ
 بىبەشكردى ناۋچەى شارەزۋور لەئاۋ، چونكەناكۆكى ھەبوۋە
 لەنىۋان شارەزۋور خاندا. جا(يوسوناسكە)بەپىۋە ئەكەنە
 بەندى دىۋارى ئەو سەدەبە. (يوسو)ش لەگەل دانانى
 ھەربەردىك و تۆپەلە قىلىكدا ھۇنراۋەيەك بە ناۋازى
 سىياچەمانەكەى خۇى ئەلى. ناۋەرۋكى ھۇنراۋەكانى لەۋكاتەدا
 گشتى پاكانەكردن و دەرختنى بىتاۋانىدەبى، كە
 تافانەيەكى خىرلە خۇنەدىۋەۋجگەرسوۋتاۋى دايكى
 بوۋە. تاۋەكو خان بەزەبى بەرامبەرى بنوۋىنى. بەلام كەلگى
 ناپى و ھەتا بىنەققاۋى دىۋار ھەلئەچنرى. ئەمانەش
 دوۋھۇنراۋەن لەۋو ھۇنراۋانە:

جىنىكت نىاۋەبانى رانم ئاغە مەمكۆزە ھىشتا جوانم
 جىنىكت نىاۋەبانى بالم ئاغە مەمكۆزە ھىشتا مندالم
 بەلام كەئەزانى كەلگى نىەۋخان جگەرئاسنىنە و سوۋرە
 لەسەر كوشتنى، ناچار لەداخدا ئەم ھۇنراۋەبە ئەئىت:

ئەگەرئەمكۆزى ھەرىبە كىرمەۋە
 ئەگەر نامكۆزى ھەرىبە كىرمەۋە
 خاتو كلاۋزەرى بوۋ بەئىرمەۋە

دۋاى ۋوتەى بوۋىبەئىرمەۋە دوو تۆپەل قىسل ئەدەن بەناۋ
 دەمىاۋ بەمچۆرە گىان ئەبەخشى .

زوانى يە كگرتو يانى چىش؟

زوانو ھەنتىرىنى نەياوانە و گەرەكشا بۆ گىرفتو پېۋەنى چەنى يۆتتىرىنى كەراۋە، بە ناچار بەينو وئىشانە زوانىۋى خام وەش كەرا كە جە زوان شناسىنە بە زوانو كۆتتاكتى يا پىدىنگى نامى برىۋ. پىدىنگ جە كۆرتۆۋ كەردەى كەلىما ، گراماتىك و سىستەمى دەنگىنە وئىش مرمانو. ئى زوانە خاما و نەگىرسان و ھەلەى نەبىن بە زوانى ئەداىى كەسى.

2 - زوانى كرىۋل - تارىفو كلاسىكو كرىۋلى پىسەنە: كرىۋل زوانىۋا كە جە پىدىنگىۋۆ زيان بەلام بۇنە و ئانەيۋۆ كە بىنە بە زوانى ئەداىى پەى ئانىشا كە بە كارش مارا جە پىدىنگى جيا كرىۋە. چىگە زوانەكە بە گرد بارپۋەرە وئىش تەكامل مدۆ*1. ئى وەزەپتە ديارا كۆردستانەنە نمىۋ وەرۆۋ. چون ئىمە چىۋىۋ جە زوانو ھەنتىرىنى ھەر مزانمى و بە ھەر حال بە نۆۋىۋ جى بە چىش كەرمى. ئەگەر بە زوانە كۆردىەكا نەكرا دەس پەى زوانا تەرى بەرمى. بەينو مەردمو كۆردستانىنە زوانى كۆتتاكتى وەش مەبۇ كە چامى گرسۇ و بۆ بە زوانىۋى تازە.

يەك گرتو بە ماناۋ تىكەل كەردەى زوانەكا!

مەسلەن دەر سەدىۋ چىدى و دەرسەدىۋ چەوى. ئى ئەندازە گرتەپە ئەگەرىچ كرىۋ مشىۋ ھەر فرە سەخت بۆ.

با بزنامى زوان شناسى جى بارۆۋ چىش ماچۆ؟ ئۆستۆن داھل (پروفسۆرو زوانشناسى) باس كەرۆ و ماچۆ: "

فرە وەختا باسو زوانى تىكەل كرىۋ، ئەگەر پا مانا بۆ كە چىۋىۋ جە زوانىۋى دلى زوانىۋتەرىنە بۆ، كرىۋ واچى گردو زوانا زوانى تىكەلئىتى. بەلام پىسە وەش بىەى زوانى تىكەل يانى ئانە كە جە زوانە بىگانا جە ھەنتىرىنى زوانىۋى تىكەل وەش بۆ، چى ساللا دمايىۋۆ ئىشارە بە زوانىۋى بە نامى زوانو > مىچىف كى جە بەينو كانادى و ئامرىكايەنە كرىۋ، كە زوانو چىد سەد ھەزارىۋ ئەۋەكۆۋتا راۋچىە فەرانسەىيا و ژەنە بومىيان كە زوانى ئالگۆنكىنسكى (كرىۋ)شا بىەن. ئى زوانى بەش كەردەىۋى

يەكەتەى، يەكايەتى، يەك گرتو ... ھەمىشە كۆمەلېۋ جى كەلىما ئىنىۋ سەرو زوانو قسەكەرو كۆردىۋۆ. رۆشنىۋىرو كۆردى زوۋون وەرمو يۆ بىەى و يۆ گرتەى وىنۆ. مەملەكەتۋى ديارى و يۆ گرتە تاكە زوانى يۆگرتە و ... ئى كەلىمى وئىشا جە وئىشانە خرابى نىەنى. شايد ئىنە پىسە پتانسىۋىلىۋى يا ئارەزوۋى لا مەردمو كۆردىۋۆ بۆ بەلام گرد ئامار و دياردىۋ ئانەىە مرمانو كە ەمەلەن پاسە نيا كە يۆ ماچۆش و يۆ مژنەۋۆش. ئىنە كە ھىچ وئىش نيا، فرە وەختاچ شەخەلش بۆ باسو ئەۋە شارىاي رەگ و رېشەۋ، ھۆ نەبىەكەيش.

چىۋىۋ كە من گەرەكما چىتە باروش باسش كەرۋ، مانىۋ مۆختەمەل زوانى يۆگرتەى كۆردىەنى، تا بزنامى كامە ماناش متاۋۋ ماناۋ زەمىنە پىدا كەرۆ.

يۆ گرتەى بە ماناۋ زوانى ھەمەگىرى!

پى مانا يانى ئانە كەزوانىۋى ھەن و گرد كۆردىۋ مىاۋۆشەنە و قسېش پەنە كەرۆ، بە ئاشكرا پىۋىۋ كە چامە نيا و نيا.

ئانە كە ھەن و ديارىا، بىەى چىد زوانان جە كۆردستانەنە. كە ديارى دلى ئانىشا) كرمانج، سۆران، ھۆۋرامى و زازا)ىنى.

يۆ گرتەى بە ماناۋ وەش بىەى زوانىۋى

تازەى! يانى جە نەتىجەۋ كۆتتاكتو ئى زوانا زوانىۋى تازە پىدا بۆ.

جە بارەۋ ھەل و مەرج و پىدا بىەى و پىۋسەۋ وەش بىەى زوانىۋى تازەى، زوان شناسى پى جۆرە باس كەرۆ:

1. وەش بىەى زوانى پىدىنگى يا زوانو

كۆتتاكتى - وەختىۋ چىد گروپ جە مەردمى كە بە زوانى ئەداىى جيا حياۋە بياۋا بە ھەنتىرىنى و جە

سەنگەر ھۆۆرامى / ھۆلەندە

پېئسە وېم مەنۇە

قۇدۇم جەلۇ تۇن ھۆشبارا قام
 دايە پارزىنو زوانو نام
 بەسەپەو ھادەت ھەورامىنا
 خىزمەت كارەنا تارۇ ھەنا
 سوپاسو ستايىش خۇاى مەھرەپان
 كە بە ھەورامى ۋەستانە گىيا
 نامى قەومىيەنا گۇر ھۆ رو كىشياۋە
 بەى بارەگاۋ خۇاى بلا كىشياۋە
 مەخشەر بەرباۋۇ زوانى بەشكۇرا
 جەنى قەومىيە تان شەككىم گۇرا
 پارچە پارچە بۇ لاشى بەش بەشم
 بېئس قورقۇشمى تاۋبۇۋە لەشم
 زوانى تازە دوست با جەتۇۋە
 ماخۇ ھەورامى ئىنى جۇۋە
 لاشە بېشمە ۋە بەى ۋېش تاۋبۇۋە
 بەلام ھەستە رۇخ بەى ۋېش مەنۇۋە
 زوانم ھەمىشە ۋەشبو گۇلنە
 بەكارش مارو نەلۇ دلى نە
 وزام مەنچەئىق بېزىام سوتانى
 ماخۇ ھەى ھاوار مە پروزىتانى
 وزام يەخ بەناە رەق بيا بىتانى
 كە ۋەربيا ماخۇ جىش بى بىتانى
 ھەورامى جە ھەر ئەسلۇ ئەدەبىا
 نمونە زەردەشت ھەورامى ئەبىيا
 سەنگەر ھەورامىم بىكەل كەردەنى
 جەنەت نەپىۋۇ تا بوى ھەنى
 مەنەو ماخا ۋەھار عەبى دارا
 بى ھەورامى بەدەش بى زانا
 ئالە ۋەھارو دەشتىما نە كۆپسان
 جىتانى جنور و لوى ئار ھەنشت بېسان
 ئەورۇبا گىلام مە ھەزار شارى
 نەدىم ۋەشى كەل ھەتا بىارى
 ~~~~~

سەيرشا ھەن. كە بە كۆرتى كەرۇ پانەيە كە
 فعەلەن جە كرىيۇۋ مەيا و نامەكن جە
 فەرانسەويۇۋ. و ئىنەيچە پىۋەنى تايبەتەش بە
 ساختمانو ئا زواناۋە ھەن. ئەندا فرەو مۇھەققىقا
 زوانى ئىنىن سەرۋ ئى باۋەرپە كە زوانى تىكەل
 وجودش نيا و دەلىلەپچشا پەى ئىنەيە ئانپنە كە جە
 بەشى فرەو ھالەتەنە و نەسبەتەن ھەر فرە ئاسان
 يۇ متاۋۋ ھەستىۋى مەركەزى وپنۇ كە تەنيا جە
 يەك ياگۇۋ ئامان (ئا ھەستە جە مەركەزو
 ھەمارو كەلىما. ئاسايى تەرىن كەلىما جە زوانى
 گەفت و گۇنە . و گراماتىكەنە پىك مپى) " *2.
 ئا ھەل و مەرجە كە زوانى تىكەلۇ مپىچىفەش
 چەنە ۋەش بىەن تايبەتيا و فرە دورا جە ھەل و
 مەرجىۋى كە جە كۇردستانەنە ھەن و زوانە
 كۇردىەكا مەگىرۇۋە.
 زوان عىبارەتا جە سىستەمى دەنگى، كەلىمى و
 گراماتىك. شايدە كرىۋ گىردو كەلىما زوانىۋى
 فارىۋۇ پەى دلن زوانىۋەتەرى. (ئادىچ ئەگەر فارىاى
 ماناكاشا مەسەلن ۋەشە نەكەرۇ و ئارۇ چى
 بابەتۇۋ زوانە كۇردىەكى تا رادىۋى فرە تىكەلپىن)،
 بەلام ئەى يۇ سىستەمە دەنگىەكەى و
 گراماتىكەكەى چىش پەنە كەرۇ؟ ئەگەر سىستەمە
 دەنگىەكەى چون ۋېش فارىۋۇ، دەى مشىۋ
 سىستەمى دەنگى ئۇۋ لى فارى، ئەگەر فارىش و
 فارىشۇۋ، دەى ئىتر عەلاقىۋش سەرۋ زوانە
 ئەۋەلپنەكەيۇۋ مەمەنۇ. گراماتىكەكەىچ ھەر پاسە.
 ئىمە ئەگەر جە تەجرۇبەو وپچماۋە پەش بلمى بە
 ئاسانى پەيما بەر گنۇ كە ئىمە زوانە كۇردىەكا
 پىسە ۋېشا فېرئ بىمى و تىكەلپىشا مەكەرمى.
 كەسى كۇرد ھەن كە فرەتەرۋ زوانە كۇردىەكا
 مزانۇ كە چى نەتەنيا جە قسە كەردەى چەنى
 يۇتەرىنە تىكەلپىشا مەكەرۇ ، بەلكە جە زېنەو
 وپچشەنە ئا كارىە مەكەرۇ. جە مەنتەقەو پاۋەيەنە
 فرەو ۋەختا جافى و ھۆۆرامىن پرو بە ھەنتەرىنى
 و چەنى يۇى ھەر بە زوانو ۋېشا قسى كەرا و
 ھەردوۋە لايچ بە تەمامى و بى گرفت مياۋانە
 ھەنتەرىنى.

درېژمش ھەن..

شېردارى (كەبەشەر سەرەش سر مەنۆ
كەچى ؟؟؟؟؟؟؟؟؟!!بەراسى چى ؟؟؟؟؟؟؟!! پىن
ئاوهدانى و وەش كەردۆ ئى شارەپە ھىچ
ھەرمانى مەكرىۆ ؟

ھۆرامى نويسەى ما وير نەشۆ !

سال ۆ 1383 وەرەتاوى سالى پەر سەمەرە بىن
جە دنياى ئىنترنىت و ھۆرامى زوانا
, www.paveh.tk , www.hawramannet.tk ,
, www.hawraman.info
, www.nowdesheh.cjb.net و . . . چىد پەليانى
تەر ھەنگامى گۆرى بىتىن جەزوانى ھۆرامى و
ئىنترنىت و ھۆرامانى . بەلام ئىسال 1384 تا ئيسە
ئەگەر چى برى سايتىن فارسى جە بارە و ھۆرامانى
وەشى كرىتىن و ياكى دەس وەشىن بەلام بەراسى
پىن ھۆرامى نويسەى سالىن سەختەبىتە !!ئىسال
سايتەسەرىنەكى كەواتىما گرد بىن دەنگىتىن . تەنيا
hawraman.com و كاك سىامەندى ئەكتىو و
فەعالا . بەھەر حاى ھىوام ئىنەن كەھۆرامى
نويسەى ما وير نەشۆ . با فارسى بنويسىمى با
سۆرانى بنويسىمى بەلام ھۆرامى نويسەى چ ما
وىر نەشۆ .

////////////////////

گاعە زم سە يران خانە گا و پاوہ

گا سە رسە ختانا سە ردە رو شاوہ

گانە صە فاي راى ھە رد بىد مير

جارجار نە روى لوظف باوہ روم نە وير

شعر: ميرزا

عبدالقادىر پاوہى

www.paveh.blogfa.com

جەسايتە ھۆورامىەكاوہ

پيسە دالانى سوز و بەرز

سەعاتى باسى گەرم !!

چىد روئ چىن وەل درە و ھانەكەرمەلى نىشتە
بىتىمىرە . دما نىمەروى ئاخىر رۆ ھامنى بىن , وەزى
تەكىن بىتىن و ئىمەچ خەرىك و مەژگەبەر ئاردەى
بىتىمىن . قۆمىن تا تەيم كەئيسە ئىنا بيارى و
ھەرمانەش چى وەختانە وەز ئەساي و مەژگە
ئەساي . ئاما پىن لايم . نىشتىن بىتىمىرە و باسى
وەشىن كەرىتىمىن ەمپمانەكەما چەنى قۆمىن ئەدايىما
كەپاسدارو سپاي بىيەن باسى شا ھۆر كىسنا و
وستشا باس و ئىران و ئەمريكاي !!! ئەو جەئازادى
و كىتپى كۆردى و مەدرەسەى كۆردى و
تەلەفزيۇن و حكومەتى كۆردى واچى كەئيسەئىنا
كۆردسان و ئىراقى . ئىدىچ جەئەمنىەت و ئىرانى
و وەزەۆ خەلكى ! واچى . دماو سەعاتى باسى
گەرمى !! با سەكەئاخىرچۆ ياوا
قسەواتەى بەيۆترىنى . منىچ تەنيا نىشتەبىتارەو
گۆش دىنا . وپرو فىكرمەنەتەنيا ئىنەبىن كەئى
دوہ قۆمىن ئىمەكەئيسەيۇشا بىيەن عىراقى و ئەوى
تەر ئىرانى و ھا خەرىكا سەرو جەمهورى اسلامى و
ئەمريكاي پىوەرەكژيا پىوہ قۆمىنى .

پاوہ چى ؟

پاوہ شارى جياوازا , جياواز جە ھەر شارى
ئى ولاتەپە . جياوازی پاوہى تەنيا جياوازی
سروشت تەبيعەتیش نيا خەلكى جياوازو
كەلتورو فەرھەتكى جياواز بەشى تەر
جەجياوازی ئى شارەپىن جياوازيانى كە
تاوا بنچىتەو بنەرەت و وەرەلولوى و
پىشرەفتىش با . بەلام پاوہ جياوازی تەرش
ھەن كە رۆبەرۆ شارو پاوہى دما
كۆتە وزۆ .
جياوازی جەئاوہدان كەردە و شارى)

ئاگاداریتی ھەمەجۆری

فەرھەنگو ھۆۆرامی

**Kurdish
Dictionaries and
Hawramyan**

<http://www.cogsci.ed.ac.uk/~siamakr/Kurdish/KURDICA/1999/DEC/editorial.html>

پارچە شیعریۆه جە
مامۆسا عبداللا رحیمی

کۆرهی مریهم
کۆرهی مریهم چریش پرو به کالیسەر
ههوال بیاونه بهرزی ئاویسەر
با دهنگ بدۆوه کۆردستان تهمام
کەشه کهرانی تۆل و نهونهمام
ههوال بدهیدی به ههلوخانی
دیدهی نابیناش بیهن نورانی

عبداللا رحیمی

به رنامه و هانه ره نگینه ی 8
ئۆکتۆبری سه عات 15.30 به وه ختو
ئۆروپای ده س په نه که رۆوه جه ته
له فزیۆنو رۆژی چی فرکانسه نه
12474-27500-3/4-H

ئاگرواران چاپ بیو

کتاو ئاگرواران یهکیگ له کتاوهیل کوردی کرمانشانیه ک
کاکه فەرشید یووسفی ئوستاد و کورای ئهدهبیات و
هونه و لاتمان زامتهیل فرهیگ ئزای چاپ کردنی
کیشایه و کلی کردیهسه بازار کتاو .
ئی مهجموعه شیعره پره له غهزلهیل فرمهنگین و
شیرین کوردی کرمانشانی . له زیوه دووسدارهیل شیعر
و ئهدهبیات کوردی لهئی ولاته چههری ئی کاره بیون .
دیوهکله ناو (ههمایش کرمانشان کاپارهی تهمهون) ئی
خهمر شیرنه شهفتیمین و یهی نسخهله کتاوهگی دا
بیمان .
شایرهیلی که شیعیان له ناو ئی کتاوه چاپ
کریایه یانهه:
ئارهش ئازهریهیک - هوشهنگ ئازهرنیا - جلیل
ناههنگهر نیژاد - یدلا بیژاد - عزمت لا پروون - مامه
پاک - نامه جلالی گورران - ئحسان حهقیقی نیژاد
سلهیمان داوه«د - ئامانلا خان رهشیدی - تهقی رهسیدی -
ولهی رهزایی - عهلی ئهسغهر زهعهفرانی - موژگان
سولهیمان پور - عهلی سههامی - شامی کرمانشانی -
مامه شهکهری - فهریاد شیری - کهیوو مهرس عهیباسی
قهسری - یدلا لور نیژاد - ناهید موحههمدی - رهزا
مهوزوونی - پهرتهو کرمانشانی - سه ی یاقووو مایشتی
- عه لی ره زا یاقووی - میرزا یوسف تالانده یشتی -
فهرشید یووسفی و.....

خورمال

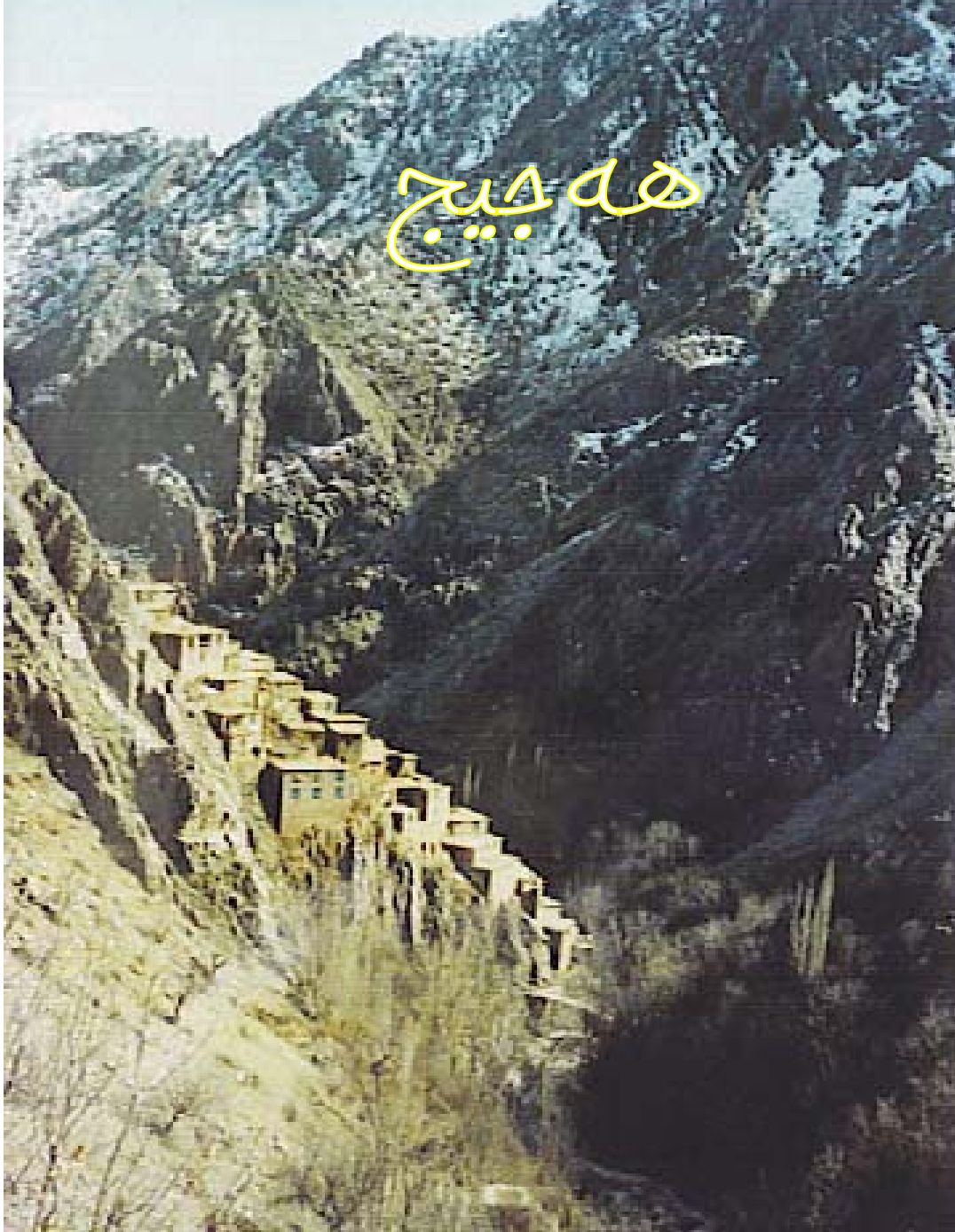
پۆژنامهیهکی روشنهیری سهریهخویه
ژماره (9) ی سالی یهکم 2008/2008
Xurmal_p@yahoo.com

جهریة ئهلامیة عامه مسئلة - Khurmal General Independent Newspaper

پۆژنامهو

Hawraman

Number 3 of First year

Copyright Hawraman All rights reserved

www.hawramannet.tk

Email: asso.byari@spray.se